

Grote stranding *Solen marginatus* aan de Belgische Westkust na extreme winter en februari-stormen 1997

M.-Th. Vanhaelen

Na 6 weken Siberische koude (27-12-96 tot 2-2-1997) brak op 10 februari een periode van zware zuidwesterstormen aan.

Ik noteerde:

- *10-2 tot 11-2 : rukwinden 80 tot 100 km per uur + zware storm uit ZW
- *Een opnieuw : 17-2 tot 20-2 : een week stormweer met 5 Beaufort uit ZW
- *Een derde maal : 25-26 en 27-2 : rukwinden en storm, tot 110 km per uur uit ZW
- *Tenslotte was er op 2-3 nog een storm met hevige ZW

Berieuwd ging ik, na de eerste stormnacht op 11 februari in zeer gure omstandigheden op zoektocht te Koksijde. De aangespoelde dubbele haaien waren allemaal vers, doch leeg : 3 kokkelrjes *Cerastoderma edule*, 11 zaagjes *Donax litatus*, 100-den geknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, 5 slevige strandschelpen *Spisula solida*, 3 Amerikaanse boomrassels *Petrcula pholadiformis* en de 100 den klassieke *Ensis directus*, dus niet zo bijster bijzonder. Maar voorbij het laatste strandhoofd, bij Ster der Zee, merkte ik het dadelijk : een aanzienlijke stranding van tere plaatschelpen *Tellina tenuis* ! Zoiets was zeker méér dan 10 jaar geleden ! 742 doubletten werden verzameld; enkele leefden nog, vele 10-tallen hadden nog vleesresten, de rest waren vers leeg. Er moeten er nog méér geweest zijn, op een stukje strand van amper ± 100 m x 100 m, maar het was al te bar weer om verder te zoeken. Oosterbaan (1989) schrijft dat in Nederland na strenge vorstperiodes vooral de tere plaatschelp in grote hoeveelheden werd gemeld tussen 1940 en 1985. Bij ons, aan de Westkust is het zo'n 14 jaar geleden dat er zich nog een grote *Tellina tenuis*-stranding voordeed. Toen vond ik méér dan 100 tere plaatschelpen tussen massaal afgezette *Macoma balthica*, *Tellina fabula* en *Achra alba* op 25 september 1983 tussen Nieuwpoort en de Groenendijk. Nu echter spoelden bijna uitsluitend *Tellina tenuis* aan. Sinds 1983 noteerde ik meestal zeer beperkte aantallen, van 0 tot 5 exemplaren en uitzonderlijk 5 tot 15 doubletten per strandwandeling. Slechts één strandingspiek van ± 60 *Tellina tenuis* nam ik waar op 7 april 1990 te Oostduinkerke.

Niettegenstaande deze soort sinds 1983 nooit helemaal verdween van de stranden van de Westkust, is nu alijd het zeer klein aantal vondsten per tocht opgevallen.

Het bleef stormen ! Eindelijk, op de bijna windstille 14de februari kon ik weer eens gaan zoeken, ter afwisseling koos ik de richting Oostduinkerke. Vanaf het Schipgat tot begin Oostduinkerke-dijk spanden nu de messen de kroon. Tussen vele 1000-den lege Amerikaanse zwaardscheden, tot 17 cm groot, lagen minstens 50 lege verse *Ensis arcuatus* en zelfs één vers klein tafelmesscheit *Ensis minor*. In een dikke afzetting, halfweg het litoraal, de wind had hier zichtbaar behoorlijk rondgeteld, vond ik 16 zeer verse messcheden *Solen marginatus*, waarvan enkele met nog wat vleesresten !

Wat ik toen niet wist : diezelfde dag bezocht Marc Jacobs het strand te Sint-Idesbald, tussen Mieke-hill en het begin van de Pannese dijk, dit is ongeveer 1 km. Hij trof er een grote stranding verse *Solen marginatus* aan. Bij een vluchtige inspectie heeft hij 124 doubletten kunnen verzamelen waaronder één levende en 4 dode exemplaren met volledig dier ! De dag voordien (bij windkracht 10) had hij al 9 verse messcheden opgeraapt tussen Sint-Idesbald en De Panne, Leopoldmonument.

Op 16 februari vond ik nog 5 doubletten *Solen marginatus* te Koksijde en onder andere een plagetraptje *Ensis directus*, die opgemeten werd → 18 cm.

En dan gaat het bijna een ganse week hard stormen.

Vrijdagavond 21 februari wil ik nog even het Koksijdse strand in nagschemer nemen, vóór het donker invalt : prachtig ! Zware afzettingen messen, zo ver je maar kan zien ! Hoe meer ik rondspeur, hoe meer er b'ke, verse, kaarsrechte *Solen marginatus* opduiken tussen de donkere Amerikaanse zwaardscheden in de stromingseul naast het strandhoofd bij Ster der Zee en ook in een twee kilometer-lange afzettinglijn in medio-litoraal, tot vóór de Schipgatduinen. Resultaat van anderhalf uur zoeken : 149 verse doubletten, waarvan 6 met vlees. Weer zijn er twee verse *Ensis minor* en een 10-tal *Ensis arcuatus* bij de stranding. Ook vele *Ensis directus* bevatten nu nog vleesresten. Miljoenen juveniele lege geknotte strandschelpen van ± 1,5 cm vullen de ruimtes tussen de messen op. Ik weet dat niet alle messcheden opgeraapt zijn. Geen nood, morgen gaan we opnieuw aan de slag.

Zaterdag 22 februari 1997. Vanaf Ster der Zee tot begin Oostduinkerke, over ± 3,5 km werden nog eens 142 verse *Solen* verzameld in twee afzettinglijnen onder de vloedlijn.

maar ook in en boven de verse vloedlijn; ten gevolge van de aanhoudende ZW-wind zitten velen er bedolven onder stuifzand.

Na dit top-weekend noteer ik nog dat bij de grote exemplaren (15 à 16 cm l) het periostracum tot meer dan 1 cm voorbij het achtereind van de schelp uitkomt en dat er ook "overhangend" bedekkingsvlies is aan de lange onderzijde.

En nog een merkwaardige constatacie : de geur van de verse *Solen*-doubletten is dezelfde als die van vers kraakbeen van roggen ! Mogen we hier de link leggen met de massaal aangespoelde roggenkapsels in maart 1997 (lonckheere, 1997) en april 1997 (gegevens Marc Jacobs). De roggen die dicht bij de kust hun eieren kwamen deponeren, deden dit blijkbaar net in het habitat van deze *Solen*-populatie en doordrenkten er de periostraca (en misschien ook het vlees van de stervende *Solen*) met die typische geur !

Op donderdag 27 februari slaat de derde felle storm toe. Toch zijn de vondsten het volgende weekend al veel beperkter. Mijns inziens is het gros van de populatie reeds uitgespoeld in februari. Toch blijven de navondsten nog aanzienlijk. Hier volgen de totalen per maand.

1997	Aantal	ODK	KOK	SIB	DP-BD-ZC
februari	445	17 (MV)	295 (MV)	133 (M1)	-
maart	89	17 (MV)	44 (FK, IJ, MV)	16 (MV)	6 (NS) 6 (MJ)
april	26	-	16 (MV)	-	10 (MJ)
mei	22	5 (MV)	16 (MV)	-	3 (HR) 2 (M1)
juni	12	3 (NS)	9 (MV)	-	-
juli	14	2 (NS)	12 (MV)	-	-
augustus	19	-	18 (MV)	-	1 (MV)
september	6	2 (MV)	1 (MV)	2 (MV)	1 (MV)
oktober	8	-	3 (IJ) 5 (MV)	-	-
november	9	-	4 (MV)	4 (MV)	1 (MV)
december	30	-	13 (MV)	4 (MV)	16 (NS, JV, MV)
Totaal	688	46	436	159	47

Na 10 maanden zijn er reeds 688 verse messcheden verzameld, sinds de grote stranding begon op 13 februari 1997. Vóór de lange vrieswinter waren er reeds, tussen september

1997 en december 1997, 11 voorlopers gevonden. Dit brengt het huidige totaal op 699 exemplaren.

In een volgende bijdrage zal ik trachten een overzicht te geven van alle verse strandingen *Solen marginatus* die ons bekend zijn van de hele Belgische kust. Ook zal er dan ingegaan worden op de jaarklassen van de drie omvangrijkste invasies, namelijk 1985, 1992-93 en 1997. Wie me nog informatie hierover kan bezorgen doet dit liefst

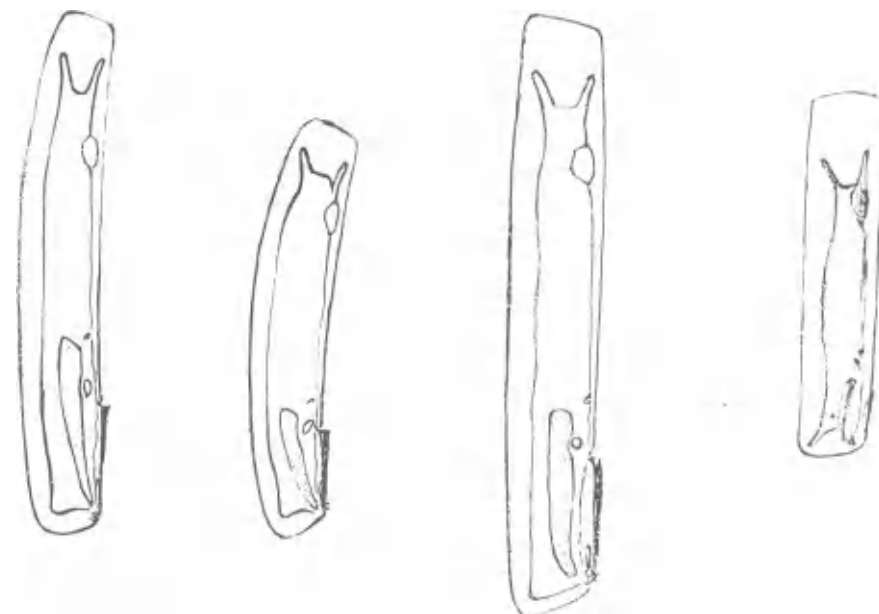

Fig. 1

Ensis arcuatus

Ensis directus

Ensis minor

Solen marginatus

vóór maart 1998. Dank bij voorhaat ! Navondsten van 1997 mogen ook nog gemeet worden.

Even wil ik er nu reeds op wijzen dat bij de huidige massale stranding opvallend veel zeer grote schelpen aanspoelden : doubletten, groter dan 15 cm waren geen zeldzaamheid. Nathal Severijns vond er één van 16 cm op 1 maart 1997 in De Pann

Op 1 april lag er ook één van 16 cm te Koksijde en onlangs op 6 december raapte ik weer zo'n groot exemplaar op, achter een korte golfbreker te Koksijde in een kel.

Van acht auteurs die ik raadpleegde, geven Poppe en Goto (1993) de grootste maximum-afmetingen voor *Solen marginatus* in Europa op : 11 à 13 cm, uitzonderlijk tot 15,5 cm. Elf van mijn vondsten overtreffen deze maximumlengte. Blijkbaar hebben de drie zachte winters 1993, 94 en 95 en de hete zomers 94 en 95 grote invloed gehad op de ontwikkeling van die mooie populatie Belgische *Solen marginatus* met record-afmetingen zoals ik eerder nog nooit zag aan onze kust.

Dank aan volgende waarnemers-melders :

FK : Francis Kerckhof, LJ : Ingrid Jonckheere, NS : Nathal Severijns, HR : Harry Raad, MJ : Marc Jacobs, JV : Jean-Paul Vanderperren

Litteratuur

- Jonckheere, I., 1992. Hazien- en roggencapsels van de Westkust. De Strandvlo 17(3) : 86-87.
Oosterbaan, A.F.F., 1989. Veranderingen in de Hollandse kustfauna. Wetenschappelijke Mededelingen KNNV, Nr. 193 : 22.
Poppe, G.T., & Y. Goto, 1993. European Seashells, Vol. II, Wiesbaden : Hemmen, p. 104.

**Ter Yde 1
8670 Koksijde**